

Lägesrapport om tandvården till asylsökande m fl

Hur står det till i tandvården för asylsökande och personer som vistas i Sverige utan tillstånd?

Enhet Tandvård svarar på följande frågor:

- **Vem kan få tandvård i Sverige?**
- **Hur många asylsökande med flera fick tandvård i Västra Götaland 2015?**
- **Hur har flyktingmottagandet påverkat tandvården i Västra Götaland?**
- **Planering för att klara tandvårdsbehoven i Västra Götaland 2016**
- **Aktuella och framtida bedömningar och frågor**

Definitioner

- **Asylsökande** är en utländsk medborgare som har tagit sig till Sverige och begärt skydd mot förföljelse men som ännu inte fått sin ansökan slutligt prövad av Migrationsverket eller migrationsdomstol. Alla asylsökande har LMA-kort eller kvitto på asylansökan i avvaktan på LMA-kortet.
- **Personer som vistas i Sverige utan tillstånd** är personer som håller sig undan verkställighet av ett beslut om avvisning eller utvisning, samt personer som befinner sig i Sverige utan att ha ansökt om asyl.

Vem kan få tandvård i Sverige?

Reglerna skiljer mellan den som är *folkbokförd* och den som är *asylsökande eller vistas här utan tillstånd*.

Alla som är folkbokförda¹ i Västra Götaland har fri tandvård fram till 31 december det år de fyller 24 år. Den som får uppehållstillstånd och blir folkbokförd i Västra Götaland har då rätt till fri tandvård för barn och tonåringar (3-19 år) och för unga vuxna (20-24 år).

Från 1 januari det år man fyller 25 får man själv bekosta sin tandvård – delvis med hjälp av de olika tandvårdsstöd som finns. (I övriga Sverige gäller 1 januari det år man fyller 20.)

Asylsökande och personer som vistas här utan tillstånd

- Fram till 18-årsdagen har personen rätt till regelbunden och fullständig tandvård i samma omfattning som de barn och unga vuxna som är folkbokförda här. Omfattande behandlingar ska dock förhandsbedömas.
- Från 18-årsdagen har personen endast rätt till omedelbar tandvård och tandvård som inte kan anstå. När hon eller han fyllt 25 år är patientavgiften 50 kronor per besök.

Omedelbar tandvård och tandvård som inte kan anstå beskrivs i de regionala riktlinjerna *Tandvård för asylsökande med flera*. Dock ska mer omfattande behandlingar förhandsbedömas av Enhet Tandvård, för att tandvården ska ske på lika villkor i hela Västra Götaland.

Tandvården till asylsökande och personer som vistas här utan tillstånd finansieras genom statsbidrag.

Folktandvården har det primära behandlingsansvaret för asylsökande med flera

Patienter som inte fyllt 18 har dock rätt att välja vårdgivare.

I Västra Götaland får vuxna asylsökande behandlas akut av jourhavande privattandläkare för 50 kronor per besök. Privattandläkare har dock bara rätt att ge smärtlindring. Om den behandling som återstår kan anses vara *tandvård som inte kan anstå* ska patienten hänvisas till Folktandvården. På så vis säkras VGR individens rätt till akut tandvård².

¹ De som fått uppehållstillstånd ska ansöka om fullständigt personnummer och kan sedan bli folkbokförda när de har bostad, det vill säga blivit kommunmottagna.

² Omedelbar vård ska ges oavsett betalningsförmåga och medborgarskap. Innebär skyldighet att avhjälpa smärta och akuta infektioner. Tandvårdslag (1985:125)

Hur många asylsökande med flera fick tandvård i Västra Götaland 2015?

Den 1 januari i år fanns 28 000 personer i Migrationsverkets mottagningssystem i Västra Götaland³. Ungefär 40 procent av dem – 11 000 personer – var under 18 år. Antalet barn som vistas här utan tillstånd är okänt.

- **Cirka 5000 3-17-åringar** fick fullständig tandvård – 4 000 barn behandlades av Folktandvården som har det primära behandlingsansvaret⁴. Privattandvården behandlade 900 barn. Det var alltså 5000 av de 11 000 personerna under 18 år som fick behandling. Det motsvarar 45 procent av de som inte fyllt 18 år, trots att denna grupp har rätt till fullständig vård.
- **Cirka 2000 18-24-åringar** fick omedelbar tandvård eller tandvård som inte kan anstå – 1200 av dem behandlades av Folktandvården.
- **Tandvård till personer som fått avslag på asylansökan** men fortfarande vistas i landet utgör än så länge en mycket liten del av den totala tandvården.

Tandvårdskostnader

Den utbetalda vårdersättningen är 21 miljoner kronor för de 7000 personerna mellan 0-24 år.

Hur har flyktningmottagandet påverkat tandvården i Västra Götaland?

- Tandvårdsundersökningar har mer än fördubblats.
- Extra jourmottagningar har öppnats.
- Mobil tandvårdsutrustning finns vid flera asylboenden.
- Vårdprioriteringar inom målgruppen är vanligt.
- Ökat tryck på akuttandvården – men med ojämn geografisk belastning. Små enheter fått en särskild tung belastning på orter som har stora anläggningsboenden.
- Uteblivande från avtalade tider vid upprepade tillfällen på grund av brister i dialog med kontaktpersoner, gode män och ansvariga vid boenden.
- Tolkbristen är omfattande.
- Folktandvården har hittills hanterat situationen i huvudsak inom sin budget med hjälp av omprioriteringar.

³ Totalt tog Sverige 2015 emot 162 900 asylsökande, varav 39 000 var under 18 år och 29 000 var mellan 18 och 25 år.

⁴ Förordning (1994:362) om vårdavgifter m.m. för vissa utlännningar: Behandlingsansvaret för barn som inte fyllt 18 år ligger i första hand hos Folktandvården, men patienten har alltid rätt att välja vårdgivare

Planering för att klara tandvårdsbehoven i Västra Götaland 2016

Antalet asylsökande m.fl har under 2015 ökat med:

- Cirka 11 000 barn (under 18 år) – rätt till fri och fullständig tandvård
- Cirka 17 000 vuxna (över 18 år) – rätt till omedelbar tandvård och tandvård som inte kan anstå

Antalet nyanlända⁵ har under 2015 ökat med:

- Cirka 8 000 barn och unga vuxna upp till 24 år – rätt till fri och fullständig tandvård

Planerade åtgärder och prioriteringar

Trots att situationen inom tandvården är ansträngd med anledning av flyktingmottagandet, är bedömningen att barn och unga inom flyktinggruppen kan erbjudas tandvård om vi gör följande åtgärder som beslutats av Hälso- och sjukvårdsstyrelsen:

- Inom Folktandvården förlängs den maximala tiden mellan två tandvårdsundersökningar från 18 till 24 månader för barn och unga vuxna som har låg risk att utveckla sjukdom. Gäller 2016.
- 12 miljoner ur det temporära statsbidraget till VGR för 2016 tillförs tandvården för att möta det ökade vårdbehovet – främst hos nyanlända. Det gör att Folktandvården snart kan börja kalla barnen till tandvårskontroller.
- Vid stor arbetsbelastning på en enskild klinik ska prioriteringar i övrigt ske i enlighet med tandvårdslagen och vårdöverenskommelse med Folktandvården för 2016.
- Om det ändå uppstår kötider trots de förändrade riktlinjerna enligt första punkten ovan är det tandvården för vuxna som får anstå.

⁵ En nyanländ person är någon som är mottagen i en kommun och har beviljats uppehållstillstånd för bosättning på grund av flyktingskäl eller andra skyddsskäl till exempel kvotflykting. En person är nyanländ under tiden som han eller hon omfattas av lagen om etableringsinsatser, det vill säga två år. Källa Migrationsverket.

[Lag \(2010:197\) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare](#)

Aktuella och framtida bedömningar och frågor

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, konstaterar i sin senaste rapport att läget som rådde december 2015 inom hälso- och sjukvården har börjat stabiliseras. Påverkansgraden i de flesta landsting bedöms som måttlig.

Fortsatt finns dock behov av utbildning i asylrätt och etiska frågor. Det behövs också ett beslutsstöd i den kliniska vardagen, ett utvecklat administrativt IT- och planeringsstöd samt en ökad klinksamverkan över kommungränser.

Frågor som drivs av SKL

Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, har bett regeringen att se över möjligheten att låta privata tandläkare behandla asylsökande på samma villkor som Folktandvården.

Bland SKL:s övriga förslag för underlätta planering av tandvård för asylsökande och personer som vistas i Sverige utan tillstånd märks även att:

- Migrationsverket ska vara skyldiga att underrätta landstingen om antalet asylsökande och boendeplanering.
- Skatteverket ska ge individuella samordningsnummer som följer alla asylsökande under hela asylprocessen. Detta uppdrag kommer att redovisas inom kort.

Osäkerhet i prognosen

Det går inte att säkert bedöma hur många flyktingar som kommer till Sverige under de närmsta åren. En annan osäkerhet är bristande finansiella förutsättningar att möta de kommande vårdbehoven. Samtidigt är tandhälsan och de faktiska vårdbehoven bland flyktingar och nyanlända i hög grad oidentifierad och ny kunskap och studier behövs därför inom området.

Gunnar Henning

Tandvårdsstrateg

Enhet Tandvård

Koncernstab Hälso- och sjukvård

vgregion.se/Tandvardsenheten

Lagar, förordning och riktlinjer som anger rättigheter och skyldigheter

- Tandvårdslag (1985:125)
- Lag (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl.
- Lag (2013:407) om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd
- Utlänningslag (2005:716)
- Lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.
- Förordning (1994:362) om vårdavgifter m.m. för vissa utlänningar
- Regionala riktlinjer – Tandvård för asylsökande med flera

EU-direktiv

EU-medborgare med/utan EU-kort

EU-medborgare som har egen försörjning/inte har egen försörjning